

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre ..... 16 kor.
 Negyedévre ..... 4 «
 Helyben békés hozdva:
 Egész évre ..... 20 kor.
 Negyedévre ..... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre ..... 24 kor.
 Negyedévre ..... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hetű és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadását
 vagy megőrzését nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A gazdasági munkás és cselédbiztosítás reformja.

A Pestvármegyei Gazdasági Egyesület kezdesére gyors egymásutánban foglalnak állást a gazdasági egyesületek, így a többek között a maga az Országos Magyar Gazdasági Egyesület is, a gazdasági cseléd és munkásbiztosító pénztár reformja érdekében.

Érdekes ez az állásfoglalás azért is, mert a gazdasági egyesületeket, de különösen az O. M. G. E.-ét minduntalan azzal vádolják, hogy a nagy birtok politikájának szegődött szolgálatába, holott a cselédpénztár reformja érdekében napvilágra került javaslattal világosan bizonyítják, hogy az O. M. G. E. és a gazdasági egyesületek mindenkor szívükön viselik a munkások és cselédek érdekeit.

A javaslatoknak két lényeges pontja van. Az első pont szerint a gazdasági munkások és cselédek részére oly nyugdíjbiztosítást kíván létesíteni, amelybe bármily életkoru embernek megengednék a belépést s a nyugdíj, amely a tagsági évek számával növekednék 10 évi tagság után nemcsak igazolt rokkantság esetén, hanem a 65. életév betöltése után, akkor is folyóvá tételnek, ha a nyugdíjbiztosított teljesen ép és egészséges. A nyugdíjat élvező halálakor pedig a hátramaradt családtagok 1 évi nyugdíjösszeget kapnának segély címén.

A nyugdíjbiztosításnak ez a módja nem róna nagy terhet a biztosítási díj

fizetésére kötelezettekre nézve. Az évi tagsági díj 10 korona, a felvételi díj 1 korona lenne. Ezért 40 évi tagság után évi 240 korona nyugdíj járna. Rövidebb ideji tagság után pedig az említett összegnek megfelelő hányada.

A tervbe vett reform a régi állapottól, amint látszik abban különböznék, hogy a nyugdíjbiztosítást nem köti korhatárhoz és a 65. életév betöltése után a biztosított munkás, vagy cseléd részére a nyugdíj minden körülmények között folyósíthatnák. Ily módon számítani lehetne arra, hogy józan gondolkodású földmiveseinknek és munkásainknak egész serege lépne be az áldásos intézménybe, viszont a munkaadó gazdák hűséges cselédeiket jutalmazhatnák azzal, hogy őket, bizonyos szolgálati idő eltelte után saját költségükön iratnák be a nyugdíjat biztosító pénztár kötelékébe.

A javaslat második része szintén üdvös újítást tartalmaz, nevezetesen a mezőgazdasági munkás biztosítást hasonlóvá akarja tenni az ipari munkások baleset biztosításával. Csupán abban tér el, hogy a baleset miatt elhunyt munkások családjait jövőben sem akarja csekély havi járulékokkal segíteni, hanem úgy, amint a múltban egy összegben adott számottevő tőkét, 400 koronát biztosít részükre. A javaslat szerint a táppénz 60 nap helyett is 70 napra lesz biztosítandó. A végleg elnyomorodottak nyugdíját pedig évi 120 korona helyett, annak kétszeresére, évi 240 koronára emeli.

Érdekes a javaslatukban különösen

az, hogy e nagy jelentőségű reformokat úgy kívánja megvalósítani, miszerint az az érdekeltekre az eddiginél semmivel sem nagyobb terheket ne rójjon, vagyis a biztosítási összegek maradnak a régié. Csupán a gazdáktól vár némi áldozatot, nevezetesen azt kívánja, hogy a gazdák jövőben gazdasági cselédek balesetei alkalmával, a cseléd munka mulasztása címén a napi 1 koronás kárpótlást nem a baleset napjától, hanem csak a balesettől számított első két hét elteltétől számítva fogják megkapni. Ily módon az apró-cseprő balesetek aránylag nagy költségei jövőben nem terhelik az intézményt s az így elért megtakarítást fordíthatják súlyos balesetek fokozottabb segélyezésére.

Ez a csekély változtatás tehát nagy terhet nem fog róni. Viszont a javaslat megvalósulása esetén a gazdasági cseléd és munkásnép nyugdíj biztosítása egy újabb, hatalmas lépéssel jutott előre a fejlődés útján. Alig lehet tehát kétségünk, hogy a reformot valamennyi gazda örömmel fogja üdvözölni, így annak megvalósulása mielőbbre várható.

Erősdý ünneplése Marosvásárhelyen. Vasárnap délelőtt érkezett meg Erősdý Sándor, Marosdómege főispánja, Marosvásárhelyre. A megye egyes állomásain már utközben is zajos ünneplésben részesítették a főispánt, a megye székhelyén pedig impozáns módon nyilvánult meg a közbecsülés, amelyben Erősdýt a megye többsége részesíti

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A »Művészház« kiállítása.

A megyeház disztermében valami 190 darab képet, közöttük 50 db. tollrajzot állított ki legfiatalabb művészi egyesületünk. Az agilis titkár a nagyváradi fiók megalakulása alkalmából ugyan biztosította az aggodalmaskodókat, hogy az egylet nem egy, talán hipermodern irányzat kultiválására alakult, azonban a kiállítás nagyrészt igen fiatal művészek, »nálunk« modern alkotásait nyújtja, s amennyiben valamivel idősebbekét, mint Ferenczy, Grünwald, Csók, Rippl, azoknak is többnyire »tul-modern« vásznaival szolgál. A francia esztétikus, Sizerranne, már 1900-ban azt írhatta Franciaországban, hogy az impresszionista festés a múlté, de persze nálunk, Ady szerint a »daltalan keleten«, minden később kezdődik és tovább tart.

Ha a szemlét a bemenettől jobbra kezdjük meg első sorban az igen sötét helyre került Náray Aurél-téle »Madonna« köti le figyelmünket, melynek misztikus hangulata (a háttér sötét ég) kedvező benyomást tesz. Rechnitz Elza »kapucinus barátjáról« is talán elég jól mondhatnánk, ha eléggé látni lehetne. Fejér Sándor »szenvédő Krisztusa« érdekes eredeti alkotás. Csaknem régies, hogy ne mondjam »bieder-

maier«-es Hilbert Irén csendélete. Edvi Illés Ödön kis tájképei már egészen modernnek, valamint Feszty Árpádné téli tájképe is, reánk azonban legkedvezőbb benyomást gyakorolt, két hogy úgy mondjam józanul impresszionista kép: Börtök Samu, »Város széle« és »Csendes utca« című két képe, melyeknek ecsetvonásai bár szélesék és »összetoglalók«, de a forma, az alak helyességének feláldozása nélkül. Epen azért meglepő élet-igazsággal hat mind a kettő. Az ő napfénye nem torz-formákon ragyog, s azért igaz napfény. Acs Ferencz »Kalotaszegi menyecskeje« és Rózsafy Dezső »cigányai« sötét falra kerültek. Valamivel jobb világításba van Mátrai Vilmos »folyópartja«, amely Börtök Samu két szép tájképével sok tekintetben rokon. Plányi Ervin »Concarneau«-i tengerpartja és Hadady Kovács Bertal »Japán géskája« nekünk nagyon »modernnek«. Ugyanezt mondhatjuk Pap Geza »Suterieur«-jéről, mely két »agyveget« ábrázol. Végkép nem vállalhatjuk Pozsonyi Jenő »Téli éjszakáját«, mely a legvalószínűtlenebb kék és fekete kombinációja. Canale Grandeja már sokkal élvezhetőbb vízi táj. Litkei Antal apró tájképei egy kissé fakó színezetűek. Igen elnagyolt kép Sas Ferencz »Munkásleánya.« Kádár Béla pasztelljei közül a »Merengés« kötötte le figyelmünket. Valami vel keskenyebb ecsetvonások — és kis remek lenne ez a kép.

Amely vásznak ezután következnek, azokat

mi nem igen tudjuk megérteni. Igaz, hogy nálunk a divatos doctrina szerint a festőnek joga van a természetből annyit adni, amennyit akar, s ha még ezenkívül valami bizarrság akad a képen, azt azzal a szólammal, hogy a dekoratív dolog, szokták igazolni: de hát mi köze a szép fölséges természetnek, melynek minden fűszála tanulmányra méltó, olyan Max und Moritz képekhez, mint például Götz B. Ernő tájképei, különösen egy falurészlet, melynek templomára szomorufűz vagy kelkáposzta borul-é, nem lehet eldönteni. Bizony a természetben semmi sincs abból, amit Joachim Ferencz »Káposztáskert« címen nyújt. Mi a régi Rippl Rónai ért se lelkesedtünk, de az a kollekción, mely a kiállítás egy falát elborítja a régi Rippl Rónai igen előnytelen elváltozását mutatja. Mi tudjuk, hogy mind Iványi Grünwald Bélának, mind Ferenczy Károlynak nagy a tekintélye a modernnek között, de bizony a gyönyörködést azokban a nem csekély számú képekben, amelyeket itt láttunk kifüggesztve, átengedjük másnak. A londoni Tate Gallery és a párizsi Luxembourg termeiben nem ilyen forma képek függenek.

Szinnyei Merse Pálnak néhány, husz harminc esztendő képecskéje látható, részben abból az időből, mikor még a francia naturalisták, főleg Courbet hatása alatt állott. Persze nem igen hasonlítanak a mester gyönyörű képeire, melyek a Szépművészeti Múzeumban

a becsületbiróság ítélkezése dacára. A pályaudvaron való lelkes fogadtatás után a főispán a megye és a szomszédos megyék üdvözlő küldöttségeit fogadta, délután pedig a Transsylvania-szálló nagytermében népgyűlés volt. A népgyűlésen a város előkelői, nagyszámu polgárság és munkásság jelenlétében először dr. Sebestyén Miklós vármegyei főügyész szólalt fel, majd Szabados Zádor, a központi szociáldemokrata-párt kiküldötje tolmácsolta a munkásság érzelmeit, végül Grosz Frigyes gyáros a polgárság nevében biztosította a főispánt rendíthetetlen bizalmukról. Végül a népgyűlés határozati javaslatot fogadott el, elítélve a becsületbiróság középkorba illő eljárását és felhiva a főispánt, hogy a ködösét rendíthetetlenül folytassa tovább a vármegye javára. A népgyűlés határozatát a tömeg a főispán lakása elé vitte, ahol Erődsy meleg szavakban köszönte meg a vármegye bizalmát, kijelentve, hogy a kitűzött útján most már sokszorozott eréllyel és bátorsággal fog haladni célja felé. — A Nemzeti kaszinó tegnap az Erődsy ügyben értekezletet tartott, melyben kimondották, hogy ha Héderváry nem fog elfogadható magyarázattal szolgálni eljárásáról, úgy az ügyet a választmány elé fogják vinni.

Ügyvédjelöltek nagygyűlése.

Felzudulás az igazságügyminiszter ellen.

Az ügyvédjelöltek vasárnap délelőtt tiltakozó nagygyűlést tartottak az ügyvédi kamara nagytermében. Az ügyvédjelöltek szerzett jogaik és létérdekeik veszedelmét látják abban a törvénytervezetben, amelyet dr. Székely Ferenc igazságügyminiszter a Törvénytervezet egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módosításáról címen elkészített és véleményezés végett az ügyvédi kamaráknak megküldött.

A nagygyűlést, amelyen az ország legtöbb nagyobb városa képviselve volt, dr. Hajós Deasó nyitotta meg. Az előadó dr. Endrényi

láthatók. A legnagyobb magyar tájfestők egyike *Mednyánszky László báró* ellenben nagyon szép tájra képpel szerepel a kiállításon. Alkalmassint ez az egész kiállítás »clouja«, de fájdalom, rossz világításban. *Szlányi Lajos* »Káposztásföldje« bizarrsága mellett is vonzó alkotás; *Glatz Oszkár* »Fejtanulmánya« valóságos kis »chef Noeuvre.« *Katona Nándor* »Fenyvése« és *Márk Lajos* »Trécselése« teljes erejében mutatja mindkét mestert.

Tibor Ernő egész kis kollekcióval szerepel a kiállításon. Szeretnénk őt — hiszen a miénk — jobban megdicsérni, ha a mi — már olyan amilyen — művészeti meggyőződésünk engedné. Amilyen mindenestire konstatálunk képeiről, hogy jelentékeny haladást mutatnak. Reméljük, hogy később még jobban megfogjuk érteni. Mindenestire sok és szép sikert kívánunk neki művészi pályáján. Ha szabad tanácsot adnunk: Nagy-Várad hidjairól gyakran tüneményesen szép naplementeket láthatni. Figyje el, hálásabak ezek a déli napsütésnél. Már csak változatosság okáért is.

Ferenczy Valérről örömmel konstatáljuk, hogy nem lép atyja nyomdokaiba: Varrónó című képe arról tanuskodik, hogy ő nem irtózik a mintázástól.

Göte B. Ernő és *Balogh István* tollrajzai bár még hajhásszák a bizarrt, a fonákot, hogy ne mondjam sokszor a betegest, a perverzest, nagyon figyelemreméltó szép munkák. Főleg *Balogh István* »Ovidiusa« az, amelyet nagy dicsérettel kell kiemelnünk.

Némethy Gyula dr.

Tivadar volt, aki a következő határozati javaslatot ajánlotta elfogadásra:

I. Az ügyvédjelöltek országos nagygyűlése egyhangú határozatban kimondja, hogy az igazságügyminiszter által az országgyűlés elé »Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módosításáról« címen benyújtani szándékolt törvénytervezetnek az ügyvéd helyettesítési intézményt törvénybe iktatni akaró intézkedést olyannak tartja, mely az ügyvédség gazdasági helyzetén egyáltalában nem javít, magára a karra nézve is káros, az ügyvédjelölti kart pedig létalapjában támadja meg.

Méltánytalannak és jogfosztónak minősíti a tervezetnek az átmeneti időt illető intézkedést. Követeli, hogy a hozandó törvény úgy a jog, mint a méltányosság és célszerűség alapján hatályba lépésekor bármelyik kamaránál bejegyzett ügyvédjelöltre sem vonatkozzék.

II. Felkéri a nagygyűlés az ország valamennyi ügyvédjelöltjét, hogy mozgalmunk folytonos ébrentartása érdekében, úgy a városi, mint a vidéki sajtót informálják, azokat érdekeinket védő cikkekkkel ellássák. A nagygyűlés az összes eddigi ügyvédjelölt körök, illetve ad hoc alakult egyesülések erkölcsi kötelességévé teszi, hogy kerületeik országgyűlési képviselőit érdekeinknek védelmére küldöttségileg felkérjék.

A határozati javaslatok felett hosszú és szenvedelmes vita indult meg, de a nagygyűlés azt végül mégis eredeti szövegben fogadta el.

A memorandumot tegnap küldöttségileg jutatták el az igazságügyminiszterhez.

A koronaórség rejtelve.

A koronaórség Logody-utca 11. számában történt betörés dolgában csakis a hadbíróóság folytatja a nyomozást, mert azt egész határozottsággal megállapították, hogy katonaeMBER a tettes. A laktanyában szolgáló katona követhette el az álkulcsos betörést, polgári egyén nem juthatott el egészen a vasszekrényekig. Ezek a pozitívumok.

A laktanyában nagy az izgalom, mert azt mindenki biztosra veszi, hogy csakis belső ember a betörő.

A hadbíróóság részéről Gerő Gyula vezeti a vizsgálatot. Kihallgatták a laktanya egész legénységét, a tisztekre még nem került a sor.

Halász Gyula százados a koronaórség helyettes parancsnoka a következőleg nyilatkozott a bűnügyről:

— Nem igaz egyes lapoknak az a hire, hogy az irasztalom fiókja, a melyben a vasszekrények kulcsai feküdtek, nyitva volt. A tettes előbb álkulccsal fölfeszítette az irasztalom fiókját, aztán hozzálátott a vasszekrényekhez. Mondhatom egyes ember lehetett, mert én magam, aki már két év óta nem kezelem a pénztárt, két év múltán alig tudtam a szekrényeket kinyitni. Kár, hogy a rendőrség nem folytat nyomozást, mert jó lenne meg tudni, hogy ki a házitolvaj. Az ilyen eset nagyon árt intézményünknek. En 10000 koronát adtam volna csak ne történt volna ilyen szegény velünk. A nyomozás eddig semmi pozitívumot nem derített ki, engem ki se hallgattak. Az sem lehetetlen, hogy a tettes már kiszökött Amerikába.

Kolera, pestis.

Orosz és olasz veszedelem.

Róma, augusztus 22. A legutóbbi huszonnégy órában Traniban kilenc újabb koleraesetet konstataáltak, melyek közül kettő halálos kimenetelű volt. Andriában egy ember koleraiban meghalt. Barlettában három koleraeset, történt egy halálos kimenetellel. Bariban, Bittontóban, Biscegliesben újabb koleraeset nem történt.

Fiume, augusztus 22. A tengerészeti hatóságnál ma értekezletet tartottak, a melyen a városi tanács és kórház, a susaki kerületi hatóság, a rév hivatal, a tengerészeti hatóság képviselői és a hatósági orvosok vettek részt. Az értekezleten elhatározták, hogy a délolaszországi kolerajárvány miatt életbeléptetik az 1903. évi párisi nemzetközi egészségügyi konferencia határozatát, mely szerint szigorú gondoskodás történik minden járványos vidékről érkező hajó és személyzete szigorú orvosi vizsgálatáról.

Odesza, augusztus 22. Minden erőfeszítés ellenére a pestis terjedését nem tudják megakadályozni. Az egészségügyi intézkedések szegyenletesen tökéletlenek. Az ország két harmadrésében sohasem látnak orvost.

Róma, aug. 21. A belügyminiszterhez érkezett jelentések szerint az utolsó huszonnégy órában Traniban hat, Barlettában nyolc új koleraesetet konstataáltak. Barlettában két katonára az utcán esett össze. Huszonnégy orvos érkezett a városba. A lakosság állandó rettegésben van. A járvány egyik főtáncsike Trani. Százával menekülnek az emberek. Egész sor ház üresen áll. Az utóbbi két nap alatt hatvanan betegedtek meg. A halottak száma kilenc.

Róma, aug. 21. A belügyminiszter a járványvidékeken, főleg Trani, Foggia és Apulia határában járványbarakkokat állíttatott fel. Szolgálatra nyolc század egészségügyi katonát rendeltek ki.

Triest, aug. 21. A Barlettában és a környékbeli kikötőkben konstataált koleraesetek miatt a révkapitányság a legszigorubb óvintézkedéseket léptette életbe. A befutó hajók utasait és legénységét szigorú orvosi vizsgálatnak vetik alá.

Triest, aug. 21. A városi hatóság körrendeletet bocsátott ki, amelyben felhívja az összes szállótulajdonosokat, lakásadókat és vendéglősöket, hogy az Olaszországból érkező utasokat orvosi vizsgálat céljából a rendőri és közegészségügyi hatóság kirendelt megbízottjánál haladéktalanul jelentsék be.

Pétervár, aug. 21. Az utolsó huszonnégy órában Pétervárott hatvanhárom koleraeset fordult elő. Ezek közül tizenkettő meghalt. A betegek száma eddig 741.

Berlin, aug. 21. A National Zeitung-nak jelentik Pétervárról: A koleraesetek száma az idén harmincezerrel több, mint az előző években együttvéve. Jassmaja-Poljanában két munkás meghalt.

Budapest, aug. 21. A polgármester elrendelte, hogy ezentúl az előjárói hivatalokban délután két órától esti hétig inspekció legyen. Ez az intézkedés azért történt, hogy kolera-gyanus esetek bejelentésekor a leg-

messzebbmenő hatósági eljárást lehessen megtenni.

Riadalom a Lidón.

Velence környékén számos koleramegbetegedés fordult elő, ami a hatóságot szigorú rendszabályok életbeléptetésére indította. A nyaraló közönség tömegesen hagyja el a tengeri fürdőt.

A Vilmos huszárezred összpontosítása.

Hadosztály-gyakorlatok Albert-Irsán.

A 7-ik Vilmos huszárezred nyári gyakorlatainak terve lényeges módosulást szenvedett. A módosulás oka a galíciai, illetőleg a felső-magyarországi királygyakorlatok eredeti terveinek megváltoztatását vonta maga után. A módosított terv szerint a Vilmos huszárezred a miskolci és a budapesti lovastűzér-divízióval, a budapesti lovas géppuska osztállyal operál együtt; összesen 37 és fél század vesz részt a gyakorlatokon, amelyek már a mai napon kezdődtek meg.

A Vilmos-huszárezred nagyváradi divíziója ugyanis a napokban Hajdusámsonba érkezett. Itt történik az ezred összpontosítása, amely augusztus 27-én nyer befejezést.

Augusztus 27-én az ezred Szoboszlón át Püspökladányba vonul, ahol egyesül a kassai 6-ik hadtesttől ide vezényelt nyíregyházi 14-huszárezreddel és ezzel együtt, mint a kombinált hatodik lovasdandár működik. A brigád Püspökladányból Kisujszálláson, Szolnokon át Albertirsa környékére megy, ahol a 8-ik és 10-ik huszárezreddel, a 12-es ulánusokkal és Rumából, Vinkovcából, Mitrovicáról és Zimonyból ide vonuló 11-es dragonyosokkal egyesül. Albertirsa környékén Kirchbach báró altábornagy, temesvári lovashadosztály parancsnokának vezetése alatt szept. 7-ig lovashadosztály-gyakorlatok lesznek.

A nagygyakorlatok során, szeptember 4-én tartja meg a lovashadosztály az Albertirsa-Nagykátá és Szentmárton között elterülő vidéken a lóversenyét, melynek egyik legérdekesebb száma a tíz kilométeres akadályverseny lesz.

A Vilmos-huszárezred nagyváradi divíziója szept. hó 16-ik napján érkezik haza a nagygyakorlatról.

UJDONSÁGOK.

A Művészház megnyitása.

Művészeti politikánk fejletlenségét mutatja az is, hogy eddig képzőművészeti termelésünknek ugyszólván egyetlen piaca a főváros volt. Történtek ugyan kísérletek a vidék megszerzésére is, de ezek sikertelenek maradtak. Az ugynevezett *vándorkiállítások* tékéletlen eszközöknek bizonyultak a vidéki művészi élet megteremtéséhez.

A Művészház, ez a fiatal, de agilis képzőművészeti egyesület a fején találta a szeget, amikor felbogyott a vándorkiállítások rendezésével és vidéki fiókegyesületek megalapítását tűzte ki célul. Természetesen nem nyert csata még ez, sok-sok nehézség leküzdése, a közönség közönyének megőrése és mindenekelőtt okos vezetés szükséges, hogy a cél elérve legyen.

Igy alakult meg Nagyváradon is a Művészház, amint ez már több vidéki magyar városban történt és a pénteki alakuló gyűlés tanúsága szerint a város műértő közönségének élénk szimpátiája mellett. A társadalmi tömörülés élére maga Hlatky Endre főispán állt, akinek igen magas érdeme van a megalakulás létrehozásában.

Az új egyesület első kiállítása vasárnap délelőtt nyílt meg a vármegyeház nagytermében. Az első alkalomra való tekintettel a megnyitás ünnepség keretében folyt le. Az egybegyűlteket gróf Teleky Géza elnök üdvözölte, mire Hlatky Endre főispán válaszolt. Hiszi, ugymond, hogy a nagyváradi közönség mind nagyobb számmal fog belépni a művészi egyesületbe, mert az rövid fennállása óta már is oly szép munkát végzett, hogy a legteljesebb mértékben érdemes a támogatásra.

A diszes és előkelő közönség ezután megtekintette a kiállított képeket, melyekről lapunk más helyén mondjuk el véleményünket.

* **A király köszönete.** Az uralkodó a mai hivatalos lapban köszöni meg a 80 éves születése évfordulójának alkalmából hozá érkezt hódoló feliratokat. A király köszönete melleg s bensőségteljes s egy szövegű a monarchia többi országainak szóló királyi kézirat.

* **Székely Bertalan meghalt.** Mikor tegnapelőtt este nyolc órakor megkondultak a vasárnapi harangok, künn Budapest periferiáján egy mátyásföldi villában örök alvásra hunyta be álomlátó szemét az ősz festőművész, egyike ama kevés nagyjainknak, akiket kiválóságai közé soroz az egyetemes kultúra. Művei még életében léptek át a klasszicizmus küszöbét és egész világon ismert hirt és tiszteletet szerzett a magyarságnak a civilizált népek körében. Székely Bertalan 1835-ben született, lófőszékely családból. Tanulmányait Münchenben végezte, ahol a Piloty-iskolában, amely annyi igaz talentumra végzetes hatást gyakorolt, teljesen megőrizte önállóságát és művészetének szabadságát. Megalkotta a magyar történelmi festészetet számunkra, akik megirt történelmet tulajdonképpen még ma se kaptunk s a nélkül azonban, hogy a történelmi novellisztikában kimerült volna ereje. Nemcsak mesemondó volt, hanem őserőjű piktor is, állandó törekvéssel a haladásra és egyre újja születvén a természet meglátásában. Külön fejezet alá tartozik klasszikus festőművészete. Nemcsak alkotó erő volt, hanem bölcselője is művészetének, és úgy tudjuk, hogy nagybecsű kéziratokat találnak majd fiókjában, a festészet szellemére és lényegére vonatkozó tanulmányokat, amelyek Székely Bertalanban a művész és esztétikus oly ritka egyesülését mutatják. Eltölgatlanul alkotott és csak azután állapította meg műveiből mesterségének törvényeit. Már régóta betegeskedett és két hét előtt állapota válságosra fordult. Vasárnap este váltotta meg szenvedéseitől a halál. Temetése szerdán délután félhárom órakor lesz a Mücsarnokból, nyugvóhelyét pedig utolsó óhajta szerint Gödöllő mellett a szadai temetőben fogja találni.

Ahol nem választanak orvost. Gáborján közönségben még 1909-ben üresedett meg Szilágyi Pál dr eltávóztása folytán a körorvosi állás. Azóta háromszor hirdettek pályázatot a berettyóújfalusi járás főszolgabírója és háromszor tartottak orvos választást, azonban a do-

log még ma is úgy áll, hogy Gáborjának ma sincs orvosa. Az első választást 109 szeptember 25-en tartották meg, amikor dr Heiner Rudolf orvos pályázott a körorvosi helyre. Gáborján választóközönsége azonban kijelentette, hogy ők egy pályázót nem vesznek figyelembe s nem választanak. A főszolgabíró november 15-re újabb pályázatot hirdetett, amelyre Vice Imre dr pályázott. A gáborjániak Vicét meg is választották, azonban Vice nem fogadta el az állást. A gáborjániak erre megbízták dr Kallós Pál álmósi szigorló orvost a gáborjáni körorvosi teendőik ideiglenes teljesítésével. Kallós át is költözött Gáborjánba és ott mint körorvos működik. Az első választáson figyelembe nem vett Heiner Rudolf dr mikor most tudomást szerzett az ügyek állásáról jelentést tett a belügyminiszterhez mellőztetése miatt. A belügyminiszter az alispánt hívta fel jelentés tétel végett. Az alispán rendeletére a berettyóújfalusi főszolgabíró tegnap tette meg igazoló jelentését, melyben a fentieket adta elő s egyidejűleg jelentette, hogy legközelebb ismét választás lesz, amelyre Heiner is beadhatja pályázatát. Elvégre is egy községre nem oktroálhatja rá magát valaki, ha azt a választók nem akarják elfogadni.

* **Biharmegye új helység nevei.** Biharvármegye törvényhatósága még 1904-ben kimondotta, hogy a vármegye községeinek idegen hangzású neveit magyar nevekkel cseréli fel. A törvényhatóság eme határozatát a belügyminiszterhez terjesztették fel jóváhagyás végett. A belügyminiszteriumból azóta ez az ügy nem érkezett le. Értesülünk szerint legközelebb küldik le az új helység neveket addig tehát azok nem léphetnek életbe. A Nagyváradi Napló a közel múltban leadta az új község neveket. Tekintettel arra, hogy ez az ügy most egyáltalán nem aktuális a községek egy része úgy vette, mintha az már a belügyminiszttertől jött volna le és a régi, illetve jelenlegi nevek helyett az új neveket használják. Ez az eljárás nagy zavarokat ad a közigazgatásban, miért is ezton figyelmeztetjük a községek elöljáróit, hogy az új község nevek ügye még nem érkezett le s azok használata még nem jogos.

* **A palotai templomtűz.** A palotai templomtűzről újabban a következőket adjuk. A veszélyben forgó templom megmentésénél valóban az egész lakosság oly lelkes és önfeláldozó munkát teljesített, hogy elismerés illeti érte őket. A mentés azonban oly nagy arányú munkát igényelt, hogy azt kizárólag a palotai munkások nem lettek volna képesek végezni. A templom megmentésének oroszánrésze azonban a szentandrásiakat illeti. Ők ugyanis az első segélykérőszóra tömegestől vonultak át Palotára, ahol közreműködésükkel a templomot a teljes pusztulástól sikerült megmenteni. A tűz a templom tetőjét égette el, azonban ezt sem egészen. Az oltók mentése folytán a tűz a templom belsejébe nem tudott behatolni s így ott károkat nem tehetett.

* **Elutazott a honvédezred.** A nagyváradi 4. honvédegyezred vasárnap hagyta el Nagyváradot. Este 7 óra tájban teljes felszereléssel vonultak keresztül a városon a József főherceg laktanyából a vasut állomáshoz, ahonnan nyolc órakor indultak az őszi nagygyakorlatokhoz. Nagyváradtól Szerencsig mentek vonaton s onnét gyakorlatozva folytatják útjukat Abuj- és Zemplénmegyékbe, ahol

az idej nagygyakorlatok lesznek. Szeptember 15-én lesz a lefúvás s 17-én már itthon lesznek honvédeink.

* **Az iskolaszék ülése.** A községi iskolaszék f. hó 25-én (csütörtök) d. u. 4 órakor a vérosház bizottsági termében rendes havi gyűlést tart, amelynek tárgysorozata a következő: 1. Elnöki jelentések. — 2. Igazgatók jelentései. — 3-4. A polgári leányiskola és a csillagvárosi iskola fejlesztése. — 5. Jelentés a tanítók részére rendezett kézimunkatanfolyam lefolyásáról. — 6. Elnökség javaslata a népoktatás ingyenességéről szóló törvény végrehajtás tárgyában teendő intézkedésekről. — 7. Rechtené B. Zsófia nyugdíjaztatása folytán megürrült polg. leányiskolai tanítói állás betöltése és az igazgatói megbízás tárgyában elnökség javaslata. — 8. Kir. tanfelügyelő az 297-1910. megkeresése a sáncutcai iskola részére tanszerek beszerzése tárgyában. — 9. Wohl Ilona kérvénye az angol nyelvnek a polg. leányiskolában való taníthatása iránt. — 10. Poyvár Anna tanítónő szabadságot kér. — 13. Elemi iskolai tanítók 1910 ik tanévi beosztása.

* **A kánikula vége.** A mai nappal hivatalosan zárul a kánikula. De csak hivatalosan, mert úgy látszik, hogy még csak most kezdődik az igazi »kutya meleg«.

* **Az új hid.** Csaknem háromnegyed részben készen van már a Körösön az új vashid, amelyen életveszély nélkül keresztülmehet az ember: Igen, életveszély nélkül, de nem garas nélkül, mert ezen is le kell szurni az obulust, hogy átlépjen az ember a tulsó partra. Hát nem lehetne itt is elég annyi a vámból, mint pl. a budapesti hidakon? Hiszen a molnár is egyszer vesz vámot, a révész is. Ha már új hiddal örvendeztetni meg a város a lakoságot, tetézzé meg azzal, hogy csak egyszer szedessen vámot. Elvégre is a hid nem rókabőr.

* **Az új 100 koronások forgalomban.** Pár nappal ezelőtt már említettük, hogy az Osztrák-Magyar-Bank új száz koronás bankjegyeket bocsátott ki. Tegnap bocsátotta forgalomba az O. M. Bank nagyváradi fiókjá az új bankjegyeket; természetesen elsősorban a pénzintézetek jutottak az új bankjegyekhez, amelynek papírja teljesen azonos a forgalomban levő 10 koronáséhoz: kékből veresbe átmenő szírványszínű alaponomással, amelybe a 100 szám van számtalanszor bevésve. Az új bankjegy egészen tetszetős, csak hiányzik róla a szokásos szélidiszitmény. Csak az kár, hogy a legtöbb helyen kevés, vagy éppen semmi sincs belőle.

* **A III. oszt. adók kivetése.** Az új adótörvények végrehajtását a kormány tudva-levőleg felfüggesztette s a jelenlegi képviselőházi többséggel valószínűleg sikerül keresztülvinnie, hogy a még életbe nem léptetett új adótörvényt revisió alá veszik, a merkantil érdekek szempontjából. Az adókivetéseket tehát a régi alapon hajtják végre. Nagyvárad városában tegnap délelőtt kezdtek meg a III. oszt. kereseti adók kivetését, a nagyváradi kir. pénzügyigazgatóság kiküldöttjeinek közbejöttével. Első sorban a várad-olaszi adózók kivetését tárgyalják s azután jönnek a többi városrészek. A III. oszt. adók kivetése körülbelül egy hónapot vesz igénybe.

* **Nagy építkezések a Körösön.** A Körös két partján nagyban folynak a munkálatok. Az ezredévi emléktérnél épülő vasgyaloghid felső vasszerkezetét most állítják fel s egy-két hét alatt készen lesznek vele. Most már teljesen kialakult a hid felsőrésze, amely elég tetszetős. — A városháza mellett a Körösköpart munkálataival is haladnak. A deszka száfalat jókora hosszúságban készítik s már a

parton áll a betonkeverő gép. Az időjárás kedvező a munkálatokra s a Körös alacsony vizállása is megkönnyíti a munkálatokat. — Hát a 3 ik vashid építésére mikor kerül már sor.

* **Agyonverték a korcsmában.** Körösszegen vasárnap délután véres korcsmai verekedés történt. Karácsonyi Mózes otiani parasztgazda szokása szerint elment a korcsmába, ahol több ember és legény mulatott. Valamin összeszólalkoztak mire Karácsonyi nekiment az egész társaságnak és ki akarta verni őket. Erre azok székekkel és botokkal addig verték Karácsonyit, míg meg nem halt. A csendőrség a korcsmai hősokeket letartóztatta.

* **A Pannónia műsora!** 1. Helgoland. A Laos tavon. 2. Csecsemő és az iszákos. 3. Troubadur. 4. Svédország körül. 5. A szolga. A revolver hatalma.

Legelőcső és legmegéghetőbb bevásárlási forrás megnyitja. Uj áruház! Uj áruház!	Radó és Kertész női divat és menasszonyi kelengyék áruháza. Kossuth-ú. 2. sz. ☛ Telefon 10-12.	Legelőcső és legmegéghetőbb bevásárlási forrás megnyitja. Uj áruház! Uj áruház!

* **Borsalino, Pichler és angol kalapnyári ujdonságok REICHARD ABUH-ZABA** megérkeztek, hol legegánsabb budapesti és amerikai cipők kaphatók. 40

CZAPFALVI JÓZSEF mázoló, épület és butorfestő Nagyvárad, Nagy Sándor-utca 11 szám. Helyi és vidéki telefon szám: 1001.
Elvállalok minden e szakmába vágó munkát u. m.: fa- és márvány utánzat készítését, épület, üzleti, kávéházi és gyógyszerári berendezések és butorok festését, kerti butorok zománcozását és porcellán utánzást. Vidéki megrendeléseket a legpontosabban készítik. Tisztelettel 358 Czapfalvi József.

* **A Lloyd kávéház** kényelmes nyári helyiségében augusztus hó 20., 21., 22., és 23-án a következő pompás mozgatóképek lesznek bemutatva. 1. Végzetes kimerülés. 2. Episod Edward király életéből. 3. Kártya áldozata. 4. Szálloda a nyugalomhoz. 5. Szájkosár. 6. Mikor az asszony öltözködik. 7. Kőbányai postás dráma áldozatainak temetése. 8. Olasz hidászok gyakorlata. Belépti-dij nincs. Kezdeté este 9 órakor. Kötöny italokról és ételekről gondoskodva van. A n. é. közönség szives pártfogását kéri *Hartstein és Örlei* kávéházi tulajdonosok.

Gyermekjátékok, diszműaruk, sportcikk, szerpentin, konfetti, ajándék és tombola tárgyak, a legtisztább hangú gramopfonok és lemezek gyári raktára. A legolcsóbb árban szerezhetők be

Gál Ferencz

diszműáru kereskedésében, Nagyvárad, Rákóczi-ut Bazár épület.

* **Oivassa el kérem!** Ha érdekl, hogy lakásában miért érhet el takarítást villamos áramfogyasztással. On égethet már 16 gyertyafényű Wolframégőt és ami a régiekkel szemben óránként kb. 3 fillért takarít meg, tehát nem szükséges, aki nem akar nagy világitást, hogy 32-es vagy 50 gyertyafényű égőket alkalmazzon és ami a fő nálam, ezen *Wolframégő* 2 K 40 fill. Stern villamos felszerelési vállalata Bémer-tér 2. Telefon 556. Szivesen szolgálók felvilágosítással. 44

Szives tudomására hozzuk, hogy Nagyváradon (Nagy Sándor-utca 2. szám alatt) egy a mai kor igényeinek teljesen megfelelő amerikai férfi szabó üzletet nyitottunk. Amennyiben alkalmunk volt az első amerikai szabászati akadémián nyert kitüntető oklevelet megnyerni a modern szabászat minden legújabb vívmányaiból. Pontos kiszolgálásért kezeskedik. Szives pártfogását kérve tisztelettel:

HÁBER ÉS TÁRSA,
amerikai férfiszabók
Nagyvárad.

344

A malommunkások harca.

A »Magyar Estilap« legutóbbi száma már közölte, hogy a budapesti malmokban a malommunkások és molnárségédek általános sztrájkkal feleltek arra a munkáskizárára, melyek a Király-, Gizella- és a Budapesti molnárok és sütők malmá az amerikázással vádolt munkások ellen eljártak. A harcban álló felek a sztrájk kitörése óta egy lépést sem tettek a béke érdekében. A malomtulajdonosok azzal érvelnek, hogy a munkások hagyták abba a munkát s nem ők küldték el őket, míg a munkások arra hivatkoznak, hogy a mesterek kényszerítették őket a sztrájk kimondására különféle rendeletek életbeléptetésével, alkalmazásával.

A munkásság tegnap délelőtt a »Zöld vadász kerthelyiségében gyűlést tartott, melyen igen sokan jelentek meg. A gyűlésen, melyen a hatóságot Smetuna György rendőrfogalmazó képviselt, Gyuriás József volt a szónok.

Szerinte a malomtulajdonosok minden elfogadható ok nélkül provokálták a jelenlegi harcot. Szervezetlen munkásokkal dolgoztattak csak azért, hogy az ezek által okozott kellemetlenségek s üzemzavarok miatt bőséges okuk legyen a szervezett munkásságot kizárni a munkából.

A tegnapi napon a szakmunkások külön értekezletet is tartottak a szakegyületben, ahol kimondották, hogy a kollektív szerződést, melyet a malomtulajdonosok felbontottak részük-ről szintén felbontottnak nyilvánítják. A vezetőség ez alkalommal elhatározta, hogy átiratot intéz a malomegyesület elnökségéhez, melyben a béke és egy új kollektív szerződést célzó határnap megállapítást kéri.

Kisebbszerű incidens játszódott le az Első

Budapesti Gőzmalom előtt, ahová egynéhány műhely- és gépházi munkás akart reggel bejutni. A kapu előtt a sztrájkban álló munkások meg akarták akadályozni a munkásokat abban, hogy munkába álljanak, a kirendelt rendőrség a terrorizáló munkásokat azonban szétzavarta.

Legújabb értesülésünk szerint tegnap délelőtt Déri Izidor, a Malomegyesület elnöke tanácskozássra hívta össze a malomtulajdonosokat, hogy a további eljárás és teendők felől döntsenek.

A munkaadók részéről a sztrájkoló munkások küldöttsége felkereste a malomtulajdonosokat, hogy a béke érdekében tanácskozzanak. A munkások követelése az, hogy szerződésileg kötelezzék magukat a munkaadók arra, hogy 40 millió métermáza termés mellett is hitelesnek ismerik el a vasárnapi munkaszünetet. A malomtulajdonosok részéről a békére meg van a hajlandóság, annyival is inkább, mivel egyes lisztfajtáik már fogyótélben vannak. Így valószínű, hogy pár nap alatt a béke létrejön.

Uj üzlet! Uj üzlet!

GÁL FERENCZ

díszmű, játék és sport áruháza

a legújabb hangu gramofonok és
lemezek gyári raktára

Nagyvárad, Rákóczi-ut Bazar épület.

Uj üzlet! Uj üzlet!

TANÜGY.

Iskolai értesítő.

VII.

A minorita rendiek vezetése alatt álló szilágyszemélyei római káth. püspöki gimnázium értesítője az 1909—1910. tanévről. Közli: Mihálosik Bóni igazgató.

Az értesítő elején egy igen aktualis értekezést olvastunk Közhalmi M. Szevér tanár tollából, »Nyelvtanításunk eredménytelenségének okairól,« aki még az 1907—1908 évi értesítőben igen tanulságos és figyelemre méltó dolgozatot írt a középiskolai gyakorlati latin tanításról.

Ime, mégis csak igaza van azoknak, akik a latin nyelv tanításának azzal a formájával, amelyben már évtizedek óta folyik a tanítás, nincsenek megelégedve. Illetékes szakember mondja el erre nézve a kritikát a fenti értekezésben, midőn kijelenti, hogy a latin tanításban »a hiba a rossz cél és még rosszabb eszköz a cél elérése«.

Az olvasnivalókat nem tekintették másnak, mint a grammatika tárházának s oly sikertelenséget mutatott fel a 8 éven heti 6—7 órában való tanítása e nyelvnek, hogy már legutóbb az érettségi írásbeli magyarból latinra való fordítását a latinból magyarra való fordítással kellett kicserélni, hogy e nyelv oktatásának sikertelensége ne legyen oly nagyon kirívó.

Az értekezés írója alaposan taglalja a latin nyelv tanításának sikertelenségét s fűrköszli az okokat, amelyekből ez magyarázható. Azt mondja ezek folytán, hogy nyelvet nem nyelvtannal, de magával az élő nyelvvel kell tanítani. Szerinte cél legyen a beszéd, eszköz is a beszéd és beszélgetési anyagul a közvetlenül látható környezet szolgáljon. Mintegy 30 latin

beszélgetést is közöl, szerző mutatványul, amelyet igen ügyesen párbeszéd alakban s s gyermek szemléleti és ismereti körének megfelelően választott meg, illetve állított össze.

Igy a nevekről, iskoláról, játékról, családról, épületről, lakhelyről, kertről, gyümölcsös-ről, szőlőről, étkezésről, házi állatokról, földművelésről, erdőről, vadállatról, madarakról rétről, halakról, emberről s az ember testrészeiről stb. közül igen könnyed stílusban megírt párbeszédet.

Ohajtandó volna, hogy az illetékes körök figyelmét kellő mértékben felkeltené ez az értekezés.

A tanári kar az idén 10 tagból állott s a másvallású növendékeknek saját felekezeti hittanárai voltak. Mint rendkívüli tárgyat az egyházi és világi éneket, a zenét, románnyelvet és világi éneket és művészeti rajzot tanították.

Az intézet ezen évi történetéből mint jelentősebb mozzanat kiemelendő, hogy az évek óta üresedésben levő rajztanári tanszéket az intézet főnöke Kerner Pál okl. középiskolai tanárral töltötte be; az Aradra helyezett B. G. György Norbert h. tornatanító utódja Scheller L. Béla min. r. növ. pap lett. A tanév folyamán a betegeskedő Schöffler Leo tanár tárgyait dec. 1-től a szaktanárok maguk között osztották szét.

A minorita rend főnöke dr. Lakatos Ottó március 1-től kezdődőleg Galberdeen L. Rezső okl. középiskolai tanárt alkalmazta dr. Csabai Paulin r. hittanár helyébe.

A tanulók vallásérzelmű, fegyelmi állapota és az egészségügy megfelelő volt.

A tankerületi kir. főigazgató ápr. 13. és 14-én dr. Lakatos Ottó, a minorita rend tartományi főnöke jun. 4-én, és Körössy Endre püspöki biztos több ízben látogatták meg az intézetet, a h. h. ottak és tapasztaltak felett teljes megelégedésüket fejezték ki.

A tanári testület irodalmilag is jelentős munkásságot fejtett ki.

A tanári könyvtár 47 művel 66 kötetben, az ifjúsági könyvtár 23 művel 27 kötetben, a segítő könyvtár 46 db. tankönyvvel gyarapodott. A szerzők is igen jelentékenyen szaporodtak.

Volt a négy osztályban 112 nyilvános, 11 magán, összesen 123 tanuló. Magaviseletről jó érdemjegye volt 95-nek. Minden tárgyból jeles volt 4, jó 17, elégséges 64. Több tantárgyból csak 3 bukott meg.

Az új iskolai évre a beiratások már szept. 1. 2. 3. napjain reggel 9—12 óráig tartanak.

Az évi tandíj 36 K., melynek első fele a beiratáskor, vagy legkésőbb okt. 31-ig, a másik fele márc. 31-ig fizetendő. Ifjúsági, könyvtár és értesítő díj 2 K.

A nagyváradai nyilvános joggal bíró magán polgári fiú és leányiskolába a beiratások serényen folynak. Sajátságos jelenség, hogy eddig leányok nagyobb számmal iratkoztak be miatt fiúk, aminek oka bizonyára abban keresendő, hogy a községi polgári leányiskolában nem lesz megnyitva az új párhuzamos osztály, mert a város abban a hiszemben van, hogy most már ugyanis küszöbön van az állam által való átvétel.

Az új iskolába vidékiek postán is jelentkezhetnek (Szilágyi Dezső u. 5. sz. I. em., Ó Dezső igazgatónál).

Nemcsak hogy szükség van ezen új iskolára, hanem előnye azonnal kitűnik az igazgatóság által kiadott prospektusból is, mely szerint a latin és francia nyelv mint rendkívüli tantárgy tanítatik, ami által lehetővé lesz téve az akadálytalan át lépés és továbbtanulás bármelyik középiskolában, ha a szülők ezt később kívánatosnak látják.

Az intézetben jeles, már gyakorlatokkal bíró tanerők fognak tanítani. A beiratkozás utolsó napja szept. 4.

A községi elemi és ismétlő iskolákban a jövő tanévi beiratások szeptember 1—3 napjain délelőtt 8—12-ig, délután 3—6-ig tartanak meg. A tanítás teljesen ingyenes s

50 fillér beiratási díjat is csak azok a szülők fizetik, kik az alól szegénységükre való hivatkozással felmentést nem kérnek.

Beiratások a tanítóképzőbe. A helybeli kir. róm. káth. tanítóképző-intézetben az 1910—11. iskolai évre a beiratás szept. 2. és 3. napján lesz, d. e. 8—12-ig. Felvesszünk olyan ifjakat, kik életük 14 évét betöltötték, de 18 évesnél nem idősebbek; a közép- vagy polg. iskola 4 osztályát eredményesen elvégezték és jó zenei hallással bírnak. Az iskolai bizonyítványon kívül születési, orvosi és újraoltási bizonyítványukat is tartoznak a jelentkezők bemutatni. Jó magaviseletű és törekvő ifjak némi segélyben is részesülnek. Bővebb felvilágosítással szívesen szolgál az igazgatóság.

Iskolai hirdetés. Beiratások a nagyvárad ny. j. magánpolgári iskolába aug. hó 11-től kezdve még mindig folynak s tartanak szept. 4-ig d. e. 8—11 ig Szilágyi Dezső utca 5. sz. I. em. Jelentkezni bármely osztályra az előző tanévi bizonyítvánnyal lehet. Vidékiek levélben is jelentkezhetnek, kívánatra felelős elhelyezésről gondoskodás. Beiratásdíj 5 kor., könyvtár-díj 1 kor., nyugdíj 30 fillér, tandíj havi 16 kor. Ha a beírás kellő számú növendékét hoz össze, szept. 1-én az iskola megayillik s tekintve, hogy házi tanítóra költ ennyit havonként akárhány szülő, a pártolást nemcsak megérdemli, hanem kéri is Ó Dezső.

SPORT.

A nagyváradai Sport Egylet 1910 aug. 28-án (vasárnap) d. u. 4 órakor, Döry-szigeten (Bunyitny-liget) atletikai házi versenyt tart.

Versenyszámok:

1. 60 yardos síkfutás (ifjúsági).
2. Magasugrás (egyleti és ifj. közöscn.)
3. 60 yardos síkfutás (egyleti).
4. Súlydobás (ifjúsági).
5. Távolugrás (ifjúsági).
6. Súlydobás (egyleti).
7. Távolugrás (egyleti).
8. 400 méteres síkfutás (ifjúsági).

Feltételek:

a) A versenyen a M. A. Sz. szabályai érvényesek.

b) Az ifjúsági számokban résztvehet minden középiskolai tanuló, aki tréningjegyet váltott. Nem tekinthetők középiskolai tanulóknak azok, akiknek a VIII-ik osztályról kielégítő bizonyítványuk van, ha érettségi bizonyítványok nincs is.

c) A 60 yardos futásokban 4-él több induló esetén előfutamok tartatnak, melyeknek győztesei és második helyezettei kerülnek döntőbe. Az előfutamokba osztást és felállás sorrendjét sorshuzás dönti el.

d) A 60 yardos futás döntője egyleti versenyekkel a 40 ik — az ifjúságiakkal a 6 ik szám után fog megtartatni.

e) A magasugrásban ifjúságiak is részt vehetnek.

f) Minden verseny győztese ezüst érmet nyer. Legalább 3 induló esetén a második nagy bronz érmet, legalább 5 induló esetén a harmadik kis bronz érmet kap; 8 induló esetén a negyedik is kis bronz érmet kap.

g) Nevezési díj nincs.

h) Nevezni lehet aug. 27-ig bezárólag Szeghalmi Bálint urnál (Sz. János-utca 82, esetleg levélbelileg is) és az egyleti szolgánál (Döry-szigeten) kitett iven naponként d. u. 5—7 óráig.

i) Beléptidij: 1 ülőhely 50 fillér. 2. állóhely 20 fillér.

A rendező bizottság.

TÁVIRATOK.

Crippen életveszedelemben.

London, aug. 22. New-Yorkból táviratozók: Tegnap reggel szállították hajóra Crippent és kedvesét. Quebecből előbb Cap Rougeba vitték őket az argentinai detektívek. Három kocsin mentek a Megantic hajóhoz. A hajóhidra erre, Crippen majdnem vízbe fut. A mint mélyen szemére húzta kalapját, hogy a fényképezsek le ne kaphassák, megbotlott és már-már a St. Lawrence folyóba zuhan, ha egy detektív galléron nem ragadja. Mögötte vitték Miss Le Nevet. A leány a fedélzeten elájult. A Megantic dróttalan távirókészülékekkel van felszerelve.

A lip-tószentmiklósi választás.

Liptószentmiklós, aug. 22. A lip-tószentmiklós kerület képviselőjévé ma délelőtt egyhangulag Kozma Andor nemzeti munkapártit választották meg. Ellenjelöltje nem volt.

Feloszlatták a horvát tartománygyűlést.

Zágráb, aug. 22. A bán ma délelőtt a Városháza nagytermében föltett kalpaggal és baldachin alól felolvasta az egybegyűlt képviselők előtt a tartománygyűlést feloszlató királyi kéziratot. Az új választás hír szerint november első felében lesz, a reformált választójog alapján.

Liechtenstein Alajos herceg haldoklik.

Bécs, aug. 22. A keresztény-szocialista párt ősz vezére, Liechtenstein Alajos herceg halálán van. Az agg herceg már régen betegeskedik. Két napja aggasztóra fordult súlyos betegsége. A múlt éjszaka morfiumbefecskendezésekkel enyhítették az orvosok a beteg fájdalmait. A herceg semmit sem eszik.

Fürdői menetrend.

NAGYVÁRAD—PÜSPÖKFÜRDŐ.

	reggel	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	7 50	9 50	2 10	4 50	6 40	9 17
V.-Velence >	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 28
Rontó >	8 16	10 16	2 36	5 16	7 06	9 43
Püspökfürdő érk.	8 21	10 21	2 41	5 21	7 11	9 48

PÜSPÖKFÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

	d. e.	d. e.	d. e.	d. u.	este	este
Püspökfürdő ind.	8 59	10 50	3 19	5 59	7 49	10 32
Rontó >	9 04	11 04	3 24	6 04	7 54	10 37
V.-Velence >	9 17	11 19	3 37	6 17	8 07	10 50
Nagyvárad érk.	9 27	11 29	3 47	6 27	8 17	11 00

NAGYVÁRAD—FÉLIX-FÜRDŐ.

	d. e.	d. e.	d. e.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 27
V.-Velence >	8 10	10 10	2 30	5 10	7 02	9 37
Rontó >	8 16	10 26	2 46	5 26	7 16	9 53
Félix-fürdő érk.	8 33	10 33	2 53	5 33	7 23	10 00

FÉLIX-FÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

	d. e.	d. e.	d. e.	d. u.	este	este
Félix-fürdő ind.	8 40	10 40	3 00	5 40	7 30	10 17
Föntó >	8 47	10 47	3 07	5 47	7 37	10 23
V.-Velence >	9 00	11 09	3 20	6 00	7 50	10 30
Nagyvárad érk.	9 10	11 19	3 30	6 10	8 00	10 47

* Csak bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
** Csak ünnep- és vasárnapokon szeptember 15-ig közlekedik.

KÖZGAZDASÁG.

Budapesti tőzsdetudósítások.

Budapest, augusz. 22.

A gabonatőzsde.

50 kilogramonként.

Buza októberre — — —	9 81
Rozs októberre — — —	7 45
Zab októberre — — —	7 21
Tengeri júliusra — — —	5 70

Irányzat: Lebonyolít, lanyha.

Értéktőzsde.

Magyar hitel — — —	857.—
Osztrák hitel — — —	664.—
4%-os koronajáradék — — —	91.70
Államvasut — — —	747.—
Jelzálogbank — — —	482.—
Leszámitoló bank — — —	587.—
Hazai Bank — — —	308.—
Kereskedelmi részv. — — —	747.—
Rimamurányi — — —	691.—
Salgótarjáni — — —	640.—
Közuti vasut — — —	737.—
Városi villamos — — —	373.—
Adria — — —	557.—

Irányzat: Csendes, kevés üzlet.

A magyarcsekei kiállítás lefolyása.

A Biharmegyei Gazdasági Egyesület Magyarcsekén e hó 21-én tartotta meg a folyó évben a második szarvasmarha kiállítását, mely úgy a felhajtott anyag számánál, mint annak minőségénél fogva igen sikerültnek mondható. — Magyarcseke vidékének szarvasmarha tenyésztése piurgai fajhoz tartozik, melynél a köztenyésztésre kiosztott állami bikák hatása igen előnyösen érezhető. Ezen vidék állattenyésztése most jó uton van, annak fejlesztése most már a tenyészapa állatok helyes megválasztásától függ, melyre nézve megnyugtatólag szolgál az a tudat, hogy a járás közügyeit s azoknak érdekeit szíven viseli a főszolgabírója dr. Halász Elemér s bizonyára módot fog találni arra, hogy a vezetésére bízott járás községei ezután még jobb tenyészapa állatokkal legyenek ellátva.

A kiállításon mintegy százötven darab állat lett bemutatva, melyek mint már fentebb is említettük általában megfelelőek voltak.

A kiállítást a Biharmegyei Gazdasági Egyesület képviselőjében Papp Imre egyleti alelnök tartalmas beszéddel nyitotta meg, melyet Korda Andor a járás népszerű birtokosa románul tolmácsol az ott nagyszámmal megjelent román ajku lakosság előtt.

A kiállítás vezetésére kiküldött alelnök ezután megalakította a bíráló-bizottságot és pedig a következőképen: elnök: Korda Andor, tagok: dr. Halász Elemér, Kubik Gyula, Jurcsó Emil, Varga Károly. A földművelésügyi miniszterium részéről Molnár Imre, kir. gazdasági felügyelő, bizottság jegyzője Weingartner Andor.

A bíráló-bizottság a kiállított állatok tüzetes meg szemlélése után a díjakul kitűzött 600 korona, harminc kispasztát jutalmazott meg a bemutatott állatjaik után. A pénzjutalmakon kívül diszoklevéllel tüntette ki: özv. Vertán Zoltánné, szombatsági gazdaságából bemutatott gyönyörű piurgai kollektiót, továbbá dicséret oklevéllel tüntette ki Ertsey Zsigmond, Hegedüs Antal és Révész D zsót.

A díjak kiosztása után Papp Imre egyleti alelnök zárszóval élt, melyben köszönetének adotti kifejezést a közigazgatási hatóságnak a kiállítás sikerének előmozdításának céljából kifejtett tevékenységéért, valamint a bíráló bizottságnak jelkiismeretes és pontos eljárásáért, a kiállítást berekesztette.

NYILTTÉR.

BÚTOR

jó kivitelben, jutányosan

REISZ

butorgyárában

Nagyvárad, Kossuth(Sas)-u. 7.

FOGAK.

Ép gyökerek bennhagyásával művészikivitelben szájpaddal nélkül is készít **kitünő hirt** nevű

Fogműtermében

Özv. Dr. Deákné

Nagyvárad, Kossuth-u. 2.

(Fekete Sással szemben).

Moskovits „anatomiai“ cipők

a legjobbak.

Kaphatók: Gyár épület Kossuth-utca 5.

és Rákóczi-ut Bazár épület

Telefon: 263 szám.

Hirdetések
felvételnek
elap kiadó-
hivatalában

REGÉNYCSARNOK.

Rózsika. Irtta: **White-Mellville G. J.**

— Angolból. —

94

XXI. FEJEZET.

A nyárfák alatt.

Rózsika gyermekkorában kenyér és tej és bőséges friss levegő és serdülő korában rendszeres étkezés, házi foglalatosság és szigorú fegyelem, oly egészséges testalkattal áldották meg, mint akármelyik fiatal nőt Franciaországban. És ez sokat mond; mert a francia nép részben celta vérénél fogva, részben tiszta derült éghajlatánál, s részben, kétségkívül, mérsékelt szokásainál fogva mindennapi életében, a kedélynek oly erélyével és ruganyosságával van megáldva, minőt Európa más nemzetéinél fel nem találhatni. Franciaország fiai nagyobb utat rövidebb idő alatt megtesznek, leányai egy nap nehéz munka után könnyebben táncolnak, mint a szlávok, vagy szászok, spanyolok, olaszok, tatárok vagy mongolok. Erőlkísértetekben, ügyességi játékokban, a test és elme finom játékaiban övék a győzelmű pálma, mindent leküzdnek, míg az első szerencsétlenség nem éri őket.

De aztán, hejl mennyire megváltoznak: a katonai demoralizált lesz egy nap alatt, a leánynak megszakad a szíve egy óra alatt, az előbb győztes, egy csapással elveszti erélyét, önbizalmát, önbecslését; eihanyagolja elővigyázatait, megtagadja okosságát, a veszett fejszének eldobja a nyelét és vak kislelkűségbe enged magát sodortatni, melyben meg van a kétségbeesés egész gondatlansága, annak erélye nélkül.

Négy mértföldnyi ut nem látszott nagy megerőltetésnek a gyaloglásban egy oly leányka előtt, ki Bretagneban nevedekett s később Rambouillet erdőségébe költözött. Mielőtt a sorompót el nem hagyá s ki nem jött a falusi tiszta levegőre, nem is gondolt arra, hogy minő feladatot vállalt magára. Csak mikor a reggeli nap már fedetlen fejére sütött, mikor a rosszul kövezett ut feltörte lábcskáját a vékony cipőben; mikor a hosszú bójtölés, álmatlanság s a megelőző izgalom érkezeit elkezdé tompítani és agyát kábítani, csak ekkor villant meg agyán az a rettenetes gondolat — hogy hátha elhagyja testi ereje, most, a szükség órájában és nagy titkának sulya alatt elájul az uton?

Szeme megfájult a verőfénytől, torkát reszelte a por; fáradtnak, betegnek és éhesnek érezte magát; a kimerülés hideg verejtéke gyöngyözött homlokán és Versaillest még látni nem lehetett! Még másfél mértföld! Még egy és három negyed! Még másfél mértföld! Lehetne már akár negyven!

Feje szédülni, térde reszketni kezdett. Szent szűz, segíts! Most! Csak az egyszer — s többé soha sem ezen, sem a más világon!

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. **VUOSKIOS GYULA.**

A
„TISZÁNTÚL“-ra
előfizethetni
mindennap.

GYERMEK CIPŐK, GYERMEK KALAPOK, GYERMEK HARISNYÁK ÉS GYERMEK FEHÉRNEMŰEK legjobban minőségben és : kedvező árban :

REICHARD - áruháza

:: czégnél kaphatók. ::

Friedländer I. Izsó
angol divat-szabó
Nagyvárad, Szt János-utca.

Kálló István és Társa

műszaki és gazdasági
üzlet
Nagyvárad

TELEKY-UTCA 9. Dr Nemes palota ::

98 61—1910.

Hirdetmény

a III. oszt. kereseti adó, bányaadó és nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyesületek adójára vonatkozó kiszámítási javaslatokat tartalmazó lajstromok közzététele és az adókiadás körüli eljárás tárgyában.

A múlt év óta az I-ső, Olaszi kerületben kezelt III. oszt. kereseti adó alá tartozó haszonhajtó foglalkozásokról szerkesztett és az adókiadó bizottság elé terjesztendő adókiszámítási javaslatokat kitüntető lajstrom, valamint nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyesületek adójavaslatát kitüntető lajstrom 8 napra a község (város) házában a városi adóhivatal 20-ik sz. szobájában augusztus 23—30-ig kitétetvén, azokat mindenki megtekintheti s az öt vagy másokat illető adójavaslatokra nézve észrevételeit megteheti; ezen észrevételek a fenti határidő alatt írásban a m. kir. pénzügyigazgatóságnál, utóbb az adókiadó bizottságnál — melynek tárgyalásairól az adózók külön értesítés útján tudósíthatnak — terjeszthetők elő. A tárgyalás a város székháza bizottsági termében szept. 3-án d. e. 8 órakor veszi kezdetét.

Az adókiadó bizottság ülései nyilvánosak lévén, ott minden adózó megjelenhetik. (l. 1883. XLIV. t.-c. 24. §.)

Az adókiadó bizottság a kitűzött sorrend szerint megvizsgálja az adózók bevallását és a kir. pénzügyigazgatóság által készített adókiszámítási javaslatokat s tekintettel az illető adózó vagy mások, vagy pedig a kincstári képviselő által tett észrevételekre s egyéb rendelkezésre álló adatokra, megállapítja minden egyes adóköteleseknek adóösszegét, azt még az ülés folyama alatt az illető adólajstromban bejegyezteti és ebbeli végzését kihirdeti.

Az adókiadó bizottság végzése kihirdetvén, az érdekelt adóköteles félnek jogában áll az ülés folyama alatt élő szóval az iránt nyilatkozni, kívánja-e az

ügyet és ha igen, mely indoknál fogva a felszólamlási bizottsághoz felelbeznit.

Hason nyilatkozatra van jogosítva a jelenlevő adókötelesek bármelyike és pedig nem csak a saját, hanem más adójára nézve is, ha a bizottság által hozott végzésben aránytalanságot vél bebizonyíthatni, akár saját magára, akár másra kivetett adótételre nézve.

A felelbezés indokainak írásban kifejtésére a tárgyalásnál jelenlevő felelbezőnek a kihirdetéstől számított 8 napi határidő adatik.

Az adózó, aki az adókiadó bizottság ülésében, akkor, midőn adóügye tárgyalatott, jelen nem volt, a bizottság végzése elleni felelbezését az illető ülés folyama alatt megrovott adózók névjegyzékének a bizottság tárgyalásainak helyiségeül szolgáló ház kapujára való kifüggesztésétől számítva 15 nap alatt a pénzügyigazgatóságnál adhatja be.

Oly esetben, midőn az adókiadó bizottság a m. kir. pénzügyigazgatóság által javaslatba hozott adótétel felülvizsgálását, határozta, erről az illető adózót, ha a határozat kihirdetésénél jelen nem lenne, írásbeli végzéssel külön értesíti oly hozzáadással, hogy ha e végzést felelbeznit kívánja, az abbeli felszólamlás írásban a végzés kézbesítésétől számított 8 nap alatt az adóügyi előadónál vagy helyettesénél vérvény mellett benyújtható.

Ellenben azok az adózók, kik abban a községben (városban), melynek adólajstromában adójuk kivetett, nem laknak és az ülésben jelen nem voltak, a hozott határozatról írásban értesíttetnek s felelbezéseiket a végzés vételétől számított 15 nap alatt nyújthatják be a pénzügyigazgatóságnál.

A felelbezés a kivetett adónak behajtását nem gátolja, amennyiben azonban a felelbezés tárgyát képező adó összege a múlt évre kivetettnél nagyobb, a felelbezés a két összeg közötti különbözetre nézve birtokon belül történhetik.

Az adóköteles fél a felszólamlási bizottságnak határozata ellen szóval vagy írásban panaszt emelhet.

A panasz a felszólamlási bizottság határozatának kézbesítésétől számított 15 nap alatt a kir. pénzügyigazgatóságnál adandó be s felette a magyar kir. közigazgatási bíróság határoz.

A panasznak halasztó hatálya nincs (1883. évi XLIV. t.-c. 34. §.)

Kelt Nagyvárad, 1910. aug. 21.

Városi adóhivatal.

Ha melege van,

ha fáradt, vagy unatkozik, siessen
Kecskeméthy István

„NEMZETI“ kerthelyiségébe,
hol üdülést, kellemes szórakozást,
ingyen, kitűnő italokat

és izletes ételeket
olcsó pénzért kaphat. Ha lehet, ne
menjen egyedül, hanem családjával
és barátaival, hogy a kellemes
szórakozást megoszthassa velök.

— Minden este fényes műsor —

mozgófénykép előadás.**A kávéház egész éjjel nyitva.**

Figyelmes és pontos kiszolgálás.
Társas ebédek, vacsorák és abo-
nensek polgári árban lesznek kiszol-
gálva. — Minden nap

friss flecken.

Számos látogatást kér tisztelettel

Kecskeméthy István vendéglős, a
NEMZETISZÁL-
loda, vendéglő és kávéház bérleje.

**Moskovits Farkas és Tsa
cipő- és csizmagyár**
részvénytársaság Nagyvárad.

I. Flók:
Gyár-épület, Kossuth-utca 5. sz.

II. Flók:
Rákóczi-ut, Bazár-épület.

Ajánlja helybeli gyárt-
mányait a legjobb anyag-
ból és legszebb kivi-
telben szabott gyári
:: árak mellett. ::

**„Bihar“
Sörészarnok**

Kossuth Lajos-utca és Nagy-
o o piac-tér sarkán o o

Izletes konyha. Mérsékelt árak.
Abonensek ebéd és vacsorára
naponta felvételnek. Tisztán ke-
zelt saját termésű borok. Na-
ponta friss sör, poharanként
o o 8 krajcár. o o

HUSZÁR A.

lakás, butorozott szoba, üzlet-
helyiség, fővárosi és vidéki
ingatlan vétel-eladási és hir-
detési irodája

BUDAPEST,

Zrinyi-utca 1. sz., Gresham-palota,
Telefon: 81-08.

Külön osztály ingatlan birtok, fő-
városi házak vételére, eladására,
cserére. Ezenkívül mindennemű
ügyben 5 kor. előleges beklüde
ellenében u baigazítás, felvilágo-
sítást ad. E célra külön információs
osztálya van. — Válaszbélyeg. —
Legmegbízhatóbb vállalat. — Első-
rangú ajánlatok.

**Nagyvárad város
VILLAMOS MŰVE**

Iroda és raktár: **NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.**

Raktáron tartjuk a javított **dr. Just-féle
Wolfram lámpát**

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szem-
ben **75** százalék **megetakarítást** mutat fel. 40
gyertyás **W o l f r a m** lámpa **darabja 3.60 kor.**
100 gyertyásé **5 kor. 50 fill.**

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindezenmü **izzólámpa különlegességek,** fény-
ké p é s z-l á m p á k ugyancsak **legolcsóbb**
áron kaphatók.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kapha-
tók s a villamos telepen külön e
céla épített nagy

← **csillár-raktárunkat** →
megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk
villamos motorokat

1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

villamos világítás

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővit-
ését, átalakítá-
sát, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szál-
lítását, berakását és minden e szakmába vágó munkákat
a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

81

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

TÁTRAI ÉS TARSAI

Vasöntöde és gépgyár. Nagyvárad, Össi-tér.

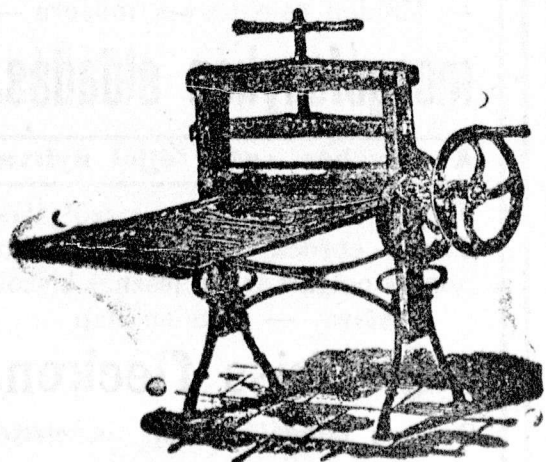
Elvállal: Épület és műlakatos
munkákat, vízvezeték és csator-
názási munkákat, gyárak teljes
berendezését, közelműveket.

Gyárt: gazdasági gépeket és
ekéket, magánjárókat és cement-
ipari gépeket.

Biharvármegye legnagyobb gépjavító
műhelye.

Műszaki gépészmérnöki iroda.

Tarsoly és Risztó különlegességek vaskereskedése
Kézi hajtású „Jégkészítő-gép“ **NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut.**
állandó működésben. Megtekinthető
az üzletben.

Jégszekrények legújabb szer-
kezettel.

FAGYLALT-GÉPEK.
Kerti vasbutorok.
GUMMI CSÖVEK.

John-féle mosó- mángorló- és
facsaró-gépek.
Árjegyzék kívánatra ingyen
és bérmentve.

